

MAGIȘTRI ȘI DISCIPOLI

Mihai Bărbulescu

Timișoara găzduiește deodată (26-27 noiembrie 1999) două evenimente care stau sub același semn al prețuirii: comemorarea profesorului Dumitru Tudor și decernarea titlului de Doctor Honoris Causa profesorului Dumitru Protase. Capitala Banatului omagiază pe un oltean și pe un ardelean, semn că, slavă Domnului, știința și recunoștința nu s-au federalizat încă în România.

Am salutat cu entuziasm dintru început inițiativa colegei și prietenei mele, profesorului Doina Benea, de a ne aduce aminte împreună de profesorul Dumitru Tudor. Faptul că o fostă studentă de la Cluj a petrecut câțiva ani la începutul carierei sale la Turnu Severin, la Drobeta de care Dumitru Tudor era atât de legat, constituie, poate, motivația acestei inițiative.

Personal, l-am întâlnit arareori pe profesorul Dumitru Tudor, la reuniuni științifice pe la București ori la muzee provinciale. Numele său îmi era însă cunoscut de când aveam vreo 15 ani și citeam „Istoria Archeologiei” a lui Odobescu, atunci reeditată de Dumitru Tudor. Ca student, descopeream „Oltenia romană”, „Orașe, târguri și sate în Dacia romană”, „Corpus monumentorum Equitum Danuvinorum”, apoi multe articole ale profesorului bucureștean.

În 1969, într-un octombrie mirific, străbăteam Oltenia, într-un fel pe urmele lui Dumitru Tudor, din Târgu-Jiu până la Caracal și Corabia. Aici, într-un orașel în care cu adevărat „nu se întâmplă nimic”, l-am cunoscut pe bătrânul colecționar Georgescu, fost director de bancă, și emoția acelei întâlniri nu a fost egalată decât de emoția cu care am revăzut, de atâtea ori, substanțialele articole ale lui Dumitru Tudor, „Monumente inculte din Romula”, în care adesea era pomenită colecția de monede și geme antice a lui Georgescu. Mă simțeam bine imaginându-mi această lume interbelică de arheologi și colecționari, pe când investigarea Daciei sudice dădea încă fiorul aventurii și al cuceririi unor ținuturi necunoscute. Era vremea când picioarele podului de la Drobeta se arătau la vedere, ieșind din apele Dunării ca în secetoasa vară a lui '32 ori când la Romula apele Tesluiului, săpând primăvara în maluri, dezghiocau geme și camee.

Dar eram student la Cluj, apoi cercetător stagiar în fortificația cu curte interioară stăpânită de un alt profesor, Constantin Daicoviciu. Localizarea Malvei și a Daciei Malvensis erau subicote tabu: la Cluj nu se admitea decât ipoteza bănățeană, ceea ce știa orice student, altminteri riscând examenul. Într-o zi am descoperit cu stupeoare broșura „Nesciendi ars”, atacul virulent din anii '40 al profesorului clujean împotriva celui bucureștean. Îmi era greu să înțeleg — înduioșătoare inocență a tinereții! — termenii disputei dintre doi savanți de asemenea talie. Astăzi este împede că Dumitru Tudor a avut dreptate.

Rămâne însă esențial un fapt: cu toate disputele, cei doi savanți s-au întâlnit în lucrurile esențiale, cum ar fi problemele romanizării, ale etnogenezei și glotogenezei

românești. Aici erau de aceeași parte a baricadei, și cum ar fi putut să fie altfel? Este important să se spună acest lucru astăzi, când se lansează ideea divizării istoricilor români în jurul unor aspecte din istoria României. Nu cred de altfel într-o dezbinare serioasă și, oricum, cei care o seamănă cu inconștientă nu au statura unui Constantin Daicoviciu ori a unui Dumitru Tudor.

Îmi face plăcere să mai amintesc acum că Ion Iosif Russu avea cuvinte de apreciere la adresa lui Dumitru Tudor, iar din notele infrapaginale ale ambilor se observă că își furnizau reciproc informații. Pe de altă parte, din introducerea la cartea postumă a lui Mihail Macrea — „Viața în Dacia romană” — rezultă că autorul dăduse manuscrisul pentru lectură și observații lui Dumitru Tudor și lui Hadrian Daicoviciu.

Numele pomenite aici reprezintă o parte din galeria magiștrilor noștri. Credem uneori că am fost o generație fără profesori, că ne-am format mai degrabă singuri. Greșim. În realitate, cei care au avut privilegiul de a se afla în preajma acestor profesori — care, evident, n-au fost lipsiți de pasiuni omenești, de defecte — aceia realizează că au furat, pe nesimțite, ceva din stilul, din ticurile verbale ori scrise, din ciudățeniile și, în final, ceva din știința și sufletul magiștrilor. Până la urmă nu toți dascălii noștri au fost „profesori” într-un fel foarte evident, important este să fi avut această calitate implicit, iar învățăcelul să fi avut suficientă pasiune, răbdare și bună creștere. Și după trecerea anilor, dacă folosim zilnic unele cărți, mi se pare firesc să ne amintim, din când în când, și de cei care le-au scris.